

POSTANOWIENIE

23 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

na posiedzeniu niejawnym 23 października 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa I.Ś. i M.Ś.

przeciwko Bankowi S.A. w W.

o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej Banku S.A. w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 24 stycznia 2023 r., I ACa 1608/21,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od Banku S.A. w W. łącznie na rzecz I.Ś. i M.Ś 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami ustawowymi za opóźnienie po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia zobowiązanemu.

Wyrokiem z 29 września 2021 r., I C 188/21, Sąd Okręgowy w Legnicy ustalił nieważność umowy kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego (CHF), zawartej 8 października 2008 r. przez powodowych kredytobiorców z poprzednikiem prawnym pozwanego banku.

Wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną Sąd Apelacyjny we Wrocławiu oddalił apelację banku.

Sąd ten ustalił, że wypłacona suma kredytu miała zostać przeliczona na CHF po kursie kupna stosowanym przez pozwany bank przy skupie CHF. Spłaty

kredytobiorców w złotych miały być przeliczane po kursie stosowanym przez bank przy sprzedaży CHF.

Sąd drugiej instancji uznał dokonywanie przeliczeń walutowych kursami jednostronnie ustalonymi przez bank za abuzywne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Wprawdzie przeliczenia określały główne świadczenia stron, lecz mimo tego podlegały ocenie na podstawie tego przepisu ze względu na niejednoznaczne sformułowanie, tj. brak obiektywnych kryteriów, którymi bank miał się kierować przy ustalaniu kursów kupna i sprzedaży CHF. Na skutek niemożności dokonywania przeliczeń walutowych umowa nie może być wykonywana, tym samym jest nieważna, a kredytobiorcom przysługuje zwrot dokonanych spłat.

Pozwany bank wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na:

1) występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych:

a) czy po stwierdzeniu abuzywności niektórych postanowień umowy, a przed oceną, czy bez tych postanowień umowa może obowiązywać, należy ustalić treść stosunku prawnego w zakresie regulowanym przez abuzywne klauzule, w oparciu o art. 65 i 56 k.c. w związku z kilkudziesięcioma przepisami, z których na zasadzie analogii wynika, że w polskim prawie obowiązuje generalna norma, zgodnie z którą wartość waluty obcej określa się według kursu średniego NBP;

b) jaki moment jest właściwy do oceny możliwości obowiązywania umowy kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego, po usunięciu postanowienia abuzywnego;

c) czy jeżeli bez abuzywnego postanowienia umowa kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego nie może obowiązywać, to dochodzi do automatycznej jego subsumpcji normą dyspozytywną (zagadnienie w istocie już zawarte w zagadnieniu 1a),

d) czy art. 358 § 2 k.c. stanowi szczegółowy przepis dyspozytywny, który znajduje zastosowanie z mocy prawa w miejsce abuzywnej klauzuli kursowej (zagadnienie w istocie już zawarte w zagadnieniu 1a);

e) czy jeśli kredytobiorca wystąpił z inicjatywą zawarcia aneksu, w którym został doprecyzowany sposób tworzenia kursów w tabeli kursów, oznacza to wyrażenie świadomej zgody na dalsze obowiązywanie tego postanowienia umowy, a przy tym Sąd Konkurencji i Konsumentów uznał, że taki sposób tworzenia tabel kursowych, jak ustalony aneksem, nie narusza interesów konsumenta;

f) czy rozważając ważność umowy o kredyt indeksowany do waluty obcej na skutek niedozwolonego charakteru klauzul kursowych należy mieć na względzie wyłącznie oświadczenie kredytobiorcy, czy badać również, czy określone rozstrzygnięcie prowadzi do zrealizowania celu dyrektywy 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 roku w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: dyrektywa 93/13);

2) potrzebę wykładni:

a) art. 385¹ § 1 i 2 k.c. i rozstrzygnięcie, czy skutkiem niedopuszczalności jednostronnego ustalania przez bank kursów walutowych jest abuzywność wyłącznie klauzuli kursowej, czy także samej indeksacji, tj. klauzuli ryzyka walutowego;

b) art. 189 k.p.c. i rozstrzygnięcie, czy jeżeli kredytobiorcy przysługuje roszczenie o zapłatę, ma on interes prawny do wytoczenia powództwa o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odnosząc się do zagadnień prawnych przywołanych powyżej w pkt 1a-d,f należy zauważyć, że sprowadzają się one do możliwości obowiązywania umowy po usunięciu postanowienia abuzywnego i zastąpienia ich normą dyspozytywną. Brak jest podstaw do takiego twierdzenia, skoro uchwałą pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, do rangi zasady prawnej podniesiono tezy:

1) w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie

prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;

2) w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Powyższe tezy, wiążąc w niniejszej sprawie (art. 88 u.s.n.), uniemożliwiają przyjęcie skargi kasacyjnej w oparciu o powyższe podstawy, gdyż wykluczają istnienie stosunku prawnego po usunięciu z treści umowy kredytu indeksowanego źródła kursu walutowego. W celu uwzględnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący musiałyby zakwestionować tezę Sądu drugiej instancji o nieuczciwym charakterze przeliczników walutowych ustanowionych w umowie lub zakwalifikowaniu umowy jako umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. W orzecznictwie jest utrwalona teza o niedopuszczalności stosowania kursów walutowych ogłaszanych jednostronnie przez bank.

Należy przy tym zaznaczyć, wobec podniesienia tego argumentu przez bank, że na podstawie art. 385² k.c. dla stosowania art. 385¹ k.c. istotna jest chwila zawarcia umowy (uchwały w składzie 7 sędziów SN z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2, z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56), a nie ewentualne, późniejsze zmiany nieważnej umowy lub stanu prawnego, chyba że przepisy przejściowe stanowiłyby o sanowaniu nieważnych umów.

Ma to także znaczenie dla oceny kolejnego zagadnienia – przywołanego w pkt 1e powyżej – zakładającego, że konsument wyraził świadomą zgodę na dalsze obowiązywanie określonego postanowienia umowy w szczególności w wyniku zawarcia aneksu. Dostrzeżenia po pierwsze wymaga to, że czynności działane po podpisaniu takiej umowy pozostają bez wpływu na jej nieważność, skoro nieważność ta występuje od początku, a wyrok sądu jedynie to stwierdził. Umowa w całości nieważna od początku nie staje się ważna w wyniku podpisania aneksu. Art. 385¹ i nast. k.c. nie wykluczają zawarcia przez przedsiębiorcę i konsumenta ugody w celu uchylenia niepewności co do skutków abuzywności niektórych postanowień umowy lub uchylającej istniejącej lub mogący powstać spór co do abuzywności tych postanowień (art. 917 k.c.). Taka ugoda może potwierdzać abuzywne postanowienie, co jest dopuszczalne w świetle art. 385¹ § 1 k.c. (zwrot „*nie wiążą*

go” dotyczący tylko konsumenta oznacza, że nie wolno stwierdzić braku mocy wiążącej wbrew konsumentowi), lub wyeliminować to postanowienie przy jednoczesnym sanowaniu dotychczasowego sposobu wykonywania umowy. Ponadto potwierdzenie ugodą abuzywnych postanowień sprawia, że stają się one postanowieniami uzgodnionymi indywidulanie, a tym samym w ogóle wyłączonymi z zakresu art. 385¹ § 1 k.c. Jednak skarżący nie próbował wykazać, że aneks miał charakter ugody, tj. że właśnie w charakterze ugody został zaproponowany kredytobiorcom ze wskazaniem, jaką niepewność lub jakie spory ma uchylić. Ponieważ samo wyeliminowanie na przyszłość abuzywnych postanowień nie uczyniło umowy ważną, zagadnienie 1e nie występuje w sprawie.

Potrzeby wykładni nie wymaga art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zakresie tego, które postanowienia, charakterystyczne dla umów kredytu indeksowanych do franka szwajcarskiego, są abuzywne, tj. tylko klauzula kursowa czy także klauzula ryzyka walutowego. Skoro będąc związanym uchwałą SN z 25 kwietnia 2024 r. Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie nie mógł uznać umowy kredytu za ważną, bezprzedmiotowe jest rozważanie abuzywności części umowy w postaci samej indeksacji.

Wykładni nie wymaga także art. 189 k.p.c. co do tego, czy w sytuacji, gdy kredytobiorcy przysługuje roszczenie o zapłatę, ma on interes prawny do wytoczenia powództwa wyłącznie o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego. Wprawdzie art. 189 k.p.c. nie może być podstawą ustalenia nieważności umowy, gdyż nieważność umowy jest jedynie przesłanką rozstrzygnięcia o innych żądaniach, w tym o żądaniu ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku kredytu. Jednak w praktyce orzeczniczej przyjęło się orzekanie o ważności umowy rozumianej jako skrótowe określenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego mającego powstać na mocy spornej umowy. Przy tym dopóki nieważna umowa nie zostanie wykonana w całości lub z innych przyczyn nie przestanie wiązać, strona umowy ma interes prawny w ustaleniu nieistnienia stosunku kredytu, tj. nieważności umowy kreującej ten stosunek, niezależnie od roszczeń powstałych w związku z wykonaną częścią umowy.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ k.p.c. oddalił wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania.

Na podstawie art. 98 k.p.c. powodom przysługuje od skarżącego zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki minimalnej określonej w stosowanym odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Min. Sprawiedl. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

(r.n.)

[ał]